

ZO KEN IK MIJN PAPPENHEIMERS AAN DE LEZER

In 1069 bracht de Lotharingse vorstelijke edelman Godfried van Bouillon (1069-1100) de reeks katholieke kruisvaarten aan de gang. Na het verlaten van de boorden van de Semois, vormde zich gestaag een bonte stoet van enkele tienduizenden enthousiaste ridders en wapenknechten. Zo kunnen wij ons dat vandaag alleszins voorstellen. Tenminste, als wij er voldoende in slagen om onze ergernis en onze plaatsvervangende schaamte te onderdrukken. Meer bepaald over de bloedige wijze waarop die tocht van ruim 5 500 km over land uiteindelijk is afgelopen.

Maar over dat laatste zullen wij hier niet langer uitweiden, wij houden het voorlopig bij de hartverwarmende sfeerbeelden op de Artisprenten uit onze jeugd. Dat was de tijd toen geschiedenis, aardrijkskunde en iconografie nog samenvielen, in één meeslepende les vol verbeelding en potentiële dadendrang waarin wij *“de kruisbanier tot in Gods handen [wilden] dragen”* (Guido Gezelle, 1892).

Alle latere onheilspellende historiografische geschriften ten spijt, behouden die stichtende chromo's een riant plekje in ons collectief geheugen: Godfried leidde een veelkleurige stoet van Bouillon tot Jeruzalem, voor het goede doel.

De Vlaamse journalist en publicist Jan Leyers¹ suggereert dat Godfrieds leger na enkele tientallen dagmarsen door het Beierse stadje Pappenheim trok. Pappenheim was even lyrisch als het nabijgelegen Ingolstadt. Maar in die laatste stad is de lyriek tijdens de hedendaagse tijden wel helemaal verdwenen. De Duitsers bouwden er hun aloude en ratelende *Kraftwagens*, die er thans in massale getallen worden hersmeed tot prestigieuze limousines. Godfried is daar zowaar negenhonderd jaar te vroeg langsgekomen.

De pappenheimers zullen wellicht niet eens erg onder de indruk zijn geweest van het voorbijtrekkende ridderleger: zo'n passages waren toen schering en inslag en bovendien zullen de vrome kruisvaarders toen nog niet aan het plunderen en moorden zijn geslagen. Die praktijken hielden zij in volle reserve voor hun geplande entree in de Levant en het ietwat verdere Oosten.

Overigens zijn die katholieke lieden uit Pappenheim slechts vijfhonderdvijftig jaar later in de godsdienstig-militaire moerlemei terechtgekomen. Namelijk toen hun gebieden betrokken werden bij de Dertigjarige Oorlog, waarin katholieke en protestantse vorsten hun godsdienstige overtuiging en hun privébelangen mengden in een roezende cocktail van geweld en plundering.

Friedrich von Schiller (1759-1805) wijdde er in 1799 zijn toneelstuk *Wallenstein* aan, waarin veldheer Albrecht von Wallenstein in het heetste van de strijd alleen kan rekenen op de steun van een regiment uit Pappenheim. Dat leidt hem tot de beroemd geworden uitroep vol diepe dankbaarheid: *“Zo ken ik mijn pappenheimers”*.

Zo ken ik mijn pappenheimers was dus een positieve boodschap. En daarom een geschikte metafoor voor wie in de geschiedenis méér wil zien dan een akelige hoogvlakte vol dor gras en hopen puntige stenen waar de wolken zich aan kwetsen en onweer en bliksem brengen.

■ FRANS-JOS VERDOODT, VOORZITTER VAN HET ADVN

¹ J. Leyers, *De schaduw van het kruis*, Leuven, 2002, p. 36.

NIEUWS VAN HET FRONT

Anders dan in de ons omliggende landen is de Eerste Wereldoorlog in België op geen enkel ogenblik uit de historische interessesfeer verdwenen. De reden daarvoor is niet ver te zoeken: als ontstaanscontext van het Vlaams-nationalisme is de Grote Oorlog van beslissende betekenis geweest in de geschiedenis van de communautaire verhoudingen in België. Met name de Frontbeweging is vanwege haar symboolwaarde als fundering van het Vlaams-nationalisme steeds tot de publieke verbeelding blijven spreken. De zogenaamde frontblaadjes waarin de flamingantische soldaten hun grieven en idealen formuleerden, nemen in die beeldvorming een prominente plaats in.

De associatie tussen de frontblaadjes en de Frontbeweging is zo krachtig dat vaak uit het oog verloren wordt dat het genre geenszins een exclusief Belgisch, Vlaams, laat staan flamingantisch fenomeen was. In alle betrokken legers doken al snel na het uitbreken van de oorlog geïmproviseerde soldatenbladen op. Zo werd een forum gecreëerd waarop soldaten via – vaak humoristische – tekeningen, verzen en artikelen uiting konden geven aan hun noden, opvattingen en verlangens. Naderhand trachtten de militaire overheden greep te krijgen op de opinievorming onder de soldaten door preventieve censuur uit te oefenen of door zelf frontbladen uit te geven.

In het kader van de vernieuwde mentaliteits- en cultuurhistorische benadering van de Eerste Wereldoorlog worden met name in Duitsland en Frankrijk frontblaadjes met vrucht aangewend om de denk- en leefwereld van de soldaten te reconstrueren. De Belgische historici blijven in

deze tot dusver enigszins steken in een klassieke, eng-politieke aanpak.¹ Nochtans is het empirische materiaal beschikbaar. Die beschikbaarheid is nog gevoelig toegenomen door een belangrijke recente aanwinst van het ADVN.

In het ADVN berustte reeds een 60-tal – voornamelijk Vlaamse – frontblaadjes afkomstig uit de collectie van het IJzerbedevaartcomité. Een schenking van een omvangrijke verzameling binnen- en buitenlandse frontbladen door de Amsterdammer Jac.G. Constant verviervoudigt dit cijfer in één klap. De oorsprong van de collectie-Constant ligt in de verzamelwoede van de Belgische legeraalmoezenier de Meurichy. Deze was tijdens de Eerste Wereldoorlog bibliothecaris van het krijgshospitaal van het kamp van Cabour nabij Adinkerke en verzamelde frontblaadjes om de zieken en gewonden van gevarieerde lectuur te voorzien.

In het totaal bestaat de collectie frontblaadjes van het ADVN uit 266 titels: 111 Belgische (waaronder 64 Nederlandstalige, 39 Franstalige en 8 tweetalige), 98 Franse en 57 Duitse. Naast de Oorlogsbibliotheek van het Algemeen Rijksarchief en het bezit van het Koninklijk Legermuseum is de collectie daarmee een van de omvangrijkste van het land. Zij omvat een aantal unieke stukken. Wegens haar internationale samenstelling biedt ze aanknopingspunten voor een vruchtbare vergelijkende benadering.

Een dergelijke aanpak zou een vernieuwende kijk op de flamingantische frontervaring kunnen opleveren. Door internationaal te vergelijken, worden uitspraken over de specificiteit van deze of gene context mogelijk. Een grondig vergelijkend onderzoek van de patronen van sociale identificatie van de frontsoldaten zou zo wel eens verrassende perspectieven kunnen openen. Een oppervlakkige verkenning

Frontblad Le Poilu St. Emilionnais, d.d. september-oktober 1916. Met veel zin voor ironie wordt in dit Franse blaadje verwezen naar de streek van herkomst. Bovendien wordt in de tekst melding gemaakt van "un même sentiment d'amour de la petite Patrie et de la grande". [ADVN, SPE]

Frontblad Int' nous autes, d.d. juli 1917. De opstellers van dit Waals-Brabantse blaadje roepen de sfeer van thuis op door het gebruik van de moedertaal, het dialect, en door de afbeelding van monumenten uit de geboortestreek.

[ADVN, SPE]

van het corpus Belgische, Franse en Duitse frontblaadjes leert bijvoorbeeld al snel dat de identificatie van de soldaten in de respectieve legers een erg complex en gelaagd fenomeen was. Van een eenduidig nationalistische *culture de guerre*, zoals vaak met veel stelligheid geponeerd in de recente historiografie, lijkt in het geheel geen sprake. De flamingantische frontsoldaten waren geenszins de enigen die er een complex geheel aan identificaties op nahielden. In de frontblaadjes wordt naar diverse vormen van identificatie verwezen; men definieerde zich bijvoorbeeld als behorend tot een legergroep, een oud-leerlingenbond of een religie.

Voor alle oorlogvoerende partijen springt de identificatie van soldaten met hun dorp, stad of streek van oorsprong erg in het oog. Een van de cruciale functies van het frontblad bestond er immers in de gevolgen van de heimwee van de soldaten te ondervangen door nieuws en bespiegelingen te wijden aan het 'land van herkomst'. En dat land was veelal een stuk kleiner dan het officiële vaderland waarvoor men vocht. De hier afgebeelde exemplaren vormen hiervan een duidelijke illustratie. Specifiek voor de Belgische casus dient de vraag zich dan ook op of de radicalisering van het Vlaamse nationale sentiment aan het front gevoed dan wel afgeremd werd door de cultivering van vormen van lokale en regionale identificatie door de soldaten. Enkel een grondige studie kan in dit verband uitsluitsel brengen. Het materiaal is alvast voorhanden.

■ [AVR & SVT]

¹ Voor een uitzondering die de regel bevestigt: B. Benvindo, *Des hommes en guerre. Les soldats belges entre ténacité et désillusion 1914-1918*, Brussel, 2005. Zie ook de bijdrage van F.-J. Verdoodt aan het Interuniversitair Colloquium *Natie en democratie 1890-1921*, Brussel, 8-9 juni 2006.

Frontblad *Onze Tlemschenaars*, d.d. juli 1917. In dit blad lopen diverse vormen van identificatie in elkaar over. Terwijl de kop duidelijk lokaal-patriottisch van inslag is, loopt de tekst over van Vlaams-nationaal sentiment.

[ADVN, VY432]

DE EUROPESE VRIJE ALLIANTIE (EVA)

In het vorige nummer van de ADVN-Mededelingen werd een overzicht opgenomen van de nieuwe archieven die in 2005 werden overgedragen aan het ADVN. Een van die archieven is dat van de Europese Vrije Alliantie (EVA). Het bevat de primaire bronnen waarop ADVN-medewerker Mathieu Vanhaelewyn steunde voor een studie over de geschiedenis van 25 jaar EVA (1981-2006).¹ Onderstaande tekst is de toespraak die de auteur hield bij de voorstelling van de publicatie waarin zijn bijdrage verscheen. Het ADVN kadert de historische studie in de ruimere context van het NISE-project over de Nationalistische Intermediaire Structuren in Europa (zie www.nise.eu).

In 1991 breide de Deense cineast Lars von Trier met *Europa* het slot aan zijn gelijknamig drieluik. De tragische held van het verhaal is een Amerikaanse Duitser, conducteur op de slaaptrein Berlijn-Frankfurt die na de oorlog, in 1945, opnieuw uitrijdt. Von Trier neemt de kijker mee in een hypnotische treinreis door het naoorlogse Europa. Het ligt voor de hand om de trein als metafoor te gebruiken voor het Europese project in de tweede helft van de twintigste eeuw. Langzaam begonnen – met Kolen en Staal – kwam het project steeds steviger op de rails te staan, overal op het vaste continent. En inmiddels is ook het eiland met dit continent verbonden via hetzelfde spoor.

Hoewel vooruitblikken noodzakelijk is, loont het van tijd tot tijd de moeite achterom te kijken. Het uitzicht is weidser en langer zichtbaar voor wie in de trein plaatsneemt in tegenrijrichting. Ook de geschiedenis van de Europese Vrije Alliantie (EVA) laat zich lezen als een treinreis. Een reis die een aanvang nam in 1981, net 25 jaar geleden.

1981 was een jaar vol gebeurtenissen:

- Griekenland trad toe als tiende lid van de Europese Gemeenschap.
- In Spanje pleegde luitenant-kolonel Antonio Tejero een mislukte coup tegen de frêle democratie na het Francoregime.
- IRA-lid Bobby Sands, opgesloten in een gevangenis in Belfast, ging in hongerstaking en stierf 66 dagen later.
- François Mitterand werd de nieuwe Franse president.
- Pablo Picasso's *Guernica* werd overgebracht van New York naar Spanje. Onder geen beding had Picasso gewild dat zijn schilderij naar Spanje ging vooraleer de democratie er was hersteld.
- In Genève vatten de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie gesprekken aan over de wederzijdse beperking van kernwapens in Europa.
- Lady Diana Spencer huwde Charles, Prince of Wales. Voorwaar, een heuglijk jaar, 1981. Hoopvol, met zonnige vooruitzichten!
- En op 9 juli werd in Straatsburg de EVA opgericht.

Negen mensen ondertekenden er de Verklaring van de Conventie van Brussel. Ze kwamen uit Bretagne, Catalonië, Corsica, Duitstalig België, Elzas, Friesland, Ierland, Occitanië en Vlaanderen.

De geschiedenis van die EVA loopt over twee sporen.

Institutioneel ontwikkelde de EVA zich van een los samenwerkingsverband – een alliantie – tot de politieke partij die ze sinds 2004 is geworden. Deze evolutie vond geleidelijk plaats, zowel qua structuur (zo bestonden er in eerste instantie geen statuten) als qua grootte (de EVA heeft zich constant trachten uit te breiden door het aanspreken van regionalistische en nationalistische partijen).

Op het tweede, politieke spoor deed zich een soortgelijke, stapsgewijze ontwikkeling voor. Hoewel de teksten aangenomen in 1981, zeer abstract waren, zetten ze de bakens uit voor het latere EVA-programma. Essentiële aspecten waren democratie, diversiteit, ecologie, geweldloosheid, mensenrechten en solidariteit. Tot vandaag maken ze deel uit van het programma van de EVA, dat door de jaren heen werd gevormd uit een geheel van aangenomen teksten en verklaringen. Ze vormen een gemeenschappelijk minimum waarmee nieuwe leden akkoord moesten gaan – het *“acquis communautaire”* van de EVA, zo u wil.

Dat het zilveren jubileum van de stichting van de EVA vandaag wordt gevierd in deze Brusselse *“caprice des dieux”*, en niet in het Europees Parlement in Straatsburg heeft helemaal niets te zien met buitensporige huurprijzen.¹ Het ligt geheel in de lijn van de geschiedenis van de EVA. De weg tussen Straatsburg en Brussel is daarin een rode draad. Hij staat niet alleen symbool voor de maandelijkse karavaan tussen de twee zetels van het Europees Parlement. Straatsburg en Brussel zijn ook twee ijkpunten, twee *lieux de mémoire* voor de EVA. In Straatsburg werd de EVA opgericht, vandaag wordt hier in Brussel het zilveren jubileum van de partij gefêteerd. Vandaar de titel van mijn studie: *“The road between Strasbourg and Brussels.”*

Het eigenlijke startschot voor de EVA werd gegeven in 1979, toen Europa voor het eerst naar de stembus trok om rechtstreeks zijn vertegenwoordigers in het Europees Parlement te verkiezen. Onder hen de Europarlementsliden Maurits Coppieters (een Vlaming) en Neil Blaney (een Ier). De twee sloten niet aan bij een van de grote, traditionele fracties maar zetten mee hun schouders onder de zogenaamde Group for Technical Coordination and Defence of Independent Groupings and Members (TCDI) – u merkt dat de naam van de huidige fractie (Greens/EVA) qua lengte in elk geval een stuk economischer is! Dit was geen echte fractie, maar een pragmatische samenwerking van heel verschillende personen en partijen. Zo verschillend dat Nelly Maes, de huidige EVA-voorzitter, begin 1981 aan John Lambert – de secretaris-generaal van de ‘fractie’ – vroeg: *“How did you come to be involved in coordinating these people who would not be coordinated?”*

De ervaringen in het parlement maakten duidelijk dat er een samenwerkingsverband moest komen voor de regionalistische en nationalistische partijen in Europa, die in de meeste gevallen zelf geen Europese zetel konden bemachtigen. Aan de locomotief die in 1981 vertrok haakten zich steeds meer wagons. Sommige daarvan hadden de trekkracht van de EVA nodig om vooruit te komen op het Europese spoornet. Partijen als *Fryske Nasjonale Partij* (FNP) gebruikten de EVA als megafoon om hun eigen issues op het Europese forum te krijgen. Andere waren heuse treinstellen die met hun stuwkracht de EVA een eind op weg hielpen. Dit schiep een continue wisselwerking tussen de partijen en de koepel die de politieke partij EVA is.

Het motto van mijn bijdrage ontleende ik aan Michele Columbu die in 1988 de EVA-vergadering in Sardinië toesprak met de woorden: *“Forza paris!”* ofwel: laat ons samenwerken! En wie kon het beter weten? Columbu was in 1984 verkozen tot Europees parlements lid op een gezamenlijke lijst van EVA-partijen. Een strategie die veel EVA-partners zouden volgen.

Groepsfoto van de deelnemers aan de stichtingsvergadering van de Europese Vrije Alliantie in een zaal van het Europees Parlement in Straatsburg, 9 juli 1981. – Staand (v.l.n.r.): Roger Ramirez (Convergència Democràtica de Catalunya), Roelof Falkena (Fryske Nasjonale Partij), dhr. Palm en Josef Dries (Partei der Deutschsprachigen Belgier), Fernand Lebrat (Occitania), Ferdinand Moschenross (Elsass-Lothringischer Volksbund), Yann Fouéré (Strollad ar Vro), Herman Verheirstraeten (Volksunie) en Xavier Vela (Convergència Democràtica de Catalunya). – Zittend (v.l.n.r.): Lucien Felli (Unione di Populu Corsu), Rosie Vela (Convergència Democràtica de Catalunya), Jaak Vandemeulebroucke en Maurits Coppieters (Volksunie).

[ADV, BE ADV AC664 – ARCHIEF JAAK VANDEMEULEBROUCKE]

Het was dé betrachting van de EVA om een zelfstandige fractie van regionalisten en nationalisten te vormen. Dit is tot nog toe nooit gelukt – al kwam de Regenboogfractie (1989-1994) aardig in de buurt. De rode draad in het verhaal van de fracties is dat er na elke Europese verkiezingen opnieuw van nul moest worden begonnen. Behoudens de *quatre-mains* met de Europese groenen (sinds 1999) is de EVA steeds met andere partners in zee moeten gaan om in het Europees Parlement van enige betekenis te kunnen zijn.

Geen enkele treinreis blijft gespaard van defecten, vertragingen en zelfs ontsporingen. De reis van de EVA vormt daarop geen uitzondering. Zij kon niet alle politieke zusterpartijen achter zich scharen, laat staan een eigen fractie vormen in het Europees Parlement. Er waren de moeilijkheden met de Lega Nord – die in 1994 uit de EVA werd gezet – en met de Volksunie die uiteen viel. Maar dit is een feestelijke gebeurtenis; ik zal er dan ook niet lang bij stilstaan. U kunt het nalezen in het boek; de pagina's desgewenst piëteitsvol omslaan.

Taal is altijd zeer belangrijk geweest binnen de EVA. Het recht om de eigen taal te kunnen spreken in de eigen regio en in Europa was een van de speerpunten van de EVA. Dat het boek dat vandaag wordt voorgesteld een Engelse publicatie is, is een onbedoelde ironie.

De EVA kwam voorts op voor de zelfbeschikking van volkeren – een gedachte die reeds na de Eerste Wereldoorlog werd uitgedrukt in het vredesplan van de Amerikaanse president Woodrow Wilson. In die zin ijverde de partij voor een Europa waarin de negentiende-eeuwse natiestaat als vals plafond tussen het lokale en het Europese niveau overbodig werd. Enerzijds moet die natiestaat macht afstaan aan het hogere, Europese niveau. Historicus Geert Mak had het over “*het opheffen van glazen stolpen*”.² Anderzijds wil de EVA ook dat de natiestaat bevoegdheden afstaat naar onder, naar de regio's, de volkeren. Eenheid en diversiteit, dus. Een moeilijke evenwichtsoefening, zoals het Europa van vandaag ons duidelijk maakt.

De belangrijkste verwezenlijking van de EVA ligt echter in het bewerkstelligen van een gewijzigde attitude in Europa ten aanzien van de regionalistische eisen. De huidige aandacht die wordt verleend aan de regio's in Europa verschilt grondig van het gesternte waaronder de EVA in 1981 van start ging.

De werking van de EVA-Europarlementsleden beperkte zich echter niet tot het culturele. In het EVA-verhaal schemert dan ook het *chiaroscuro* van de recente Europese geschiedenis door. Het zijn gebeurtenissen die in het geheugen van elke Europeaan gegrift staan:

- de nucleaire ramp in Tsjernobyl, intussen 20 jaar geleden;
- de plaatsing van kruisraketten in West-Europa;
- de afbraak van de Berlijnse muur, de afbrokkeling van de Sovjet-Unie en de dooi na de Koude Oorlog;
- het Verdrag van Maastricht en het crescendo van de

Stichtingsakte van de Europese Vrije Alliantie – Europese politieke partij, Barcelona, 2004.

[VERZAMELING EUROPESE VRIJE ALLIANTIE]

Europese integratie, met de toetreding van tien Centraal- en Oost-Europese landen tot de Europese Unie in 2004;

- de vechtscheiding in voormalig Joegoslavië, na het op de klippen lopen van het gearrangeerde huwelijk;
- het opstellen van een Europese Grondwet door de Conventie en het verwerpen van die Grondwet door het Nederlandse “*neen!*” en het Franse “*non!*”;
- de terroristische aanslagen in Madrid en Londen;
- de recente aankondiging van een ‘permanent staakt-het-vuren’ door de ETA, na meer dan 30 jaar en 851 doden.

Deze historische schets over de EVA kan slechts een aanzet zijn tot een diepgravende integrale studie die het beschrijvende niveau kan overstijgen: een studie over de EVA als koepelstructuur en over alle partijen die er hun schouders onder plaatsten. U begrijpt dat dit een schier onmogelijke opdracht is voor één sterveling. Alleen al de vele talen en de verspreide orde van de respectievelijke archieven stellen de onderzoeker voor een aanzienlijke en tijdrovende uitdaging. Ook ik maak u daarom graag warm om u te engageren in het NISE-project, zodat de banden tussen de regio's kunnen worden gelegd op een centrale plaats. Eenheid en verscheidenheid dus. En daar kan de EVA toch niet ongevoelig voor zijn?

Met deze oproep beëindig ik dit beknopte exposé over de ontstaansgeschiedenis van de EVA. Hoe haar toekomst er zal uitzien, laat ik aan u over. Mij rest nog enkel u veel leesgenot toe te wensen. ■ [MVH]

¹ M. Vanhaelewyn, *The road from Strassbourg to Brussels*, in: *European Free Alliance: Voice of the peoples of Europe. The first 25 years (1981-2006)*, Brussel, 2006, pp. 17-114.

² Huuractie Europees Parlement, in: *NRC Handelsblad*, 26 april 2006.

³ Geert Mak, *In Europa. Reizen door de twintigste eeuw*, Amsterdam, 2004, p. 1103.

“ONZE WERELD MOET VOORTDUREND OPNIEUW VERBOUWD WORDEN”

EDITORIAAL BIJ

WETENSCHAPPELIJKE TIJDINGEN,
JG. LXV, 2006, NR. 2

In 1879 werd in Assebroek (Brugge) de Sint-Pietersabdij van Steenbrugge opgericht. De benedictijnermonniken bezorgden hun abdij gedurende decennia een stevig spiritueel-wetenschappelijk aanzien door hun *Corpus Christianorum*, de studie van de authentieke teksten van de zogenoemde kerkvaders. Maar de instelling was intussen ook het thuis van een aantal historici, onder wie Arnoldus Smits, die bij velen bekend is van zijn vierdelige studie over *1830 en de scheuring der Nederlanden* enerzijds en zijn biografie over zijn Vlaamsgezinde abt *Dom Modestus Van Assche* anderzijds.

Arnoldus Smits met de eerste twee delen van zijn boek *1830, scheuring in de Nederlanden bij de uitreiking van de Leon Elautprijs van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde op 24 oktober 1984 in Gent*.

[ADV N, BE ADV N AC670 -
ARCHIEF ARNOLDUS SMITS]

Smits, die van Nederlandse komaf was en tijdens zijn studietijd in het Noorden de sfeer van het radicale en minder radicale Groot- en Heelnederlandisme inademde, overleed in 2005. Hij was toen 91 jaar oud en hij was er niet meer in geslaagd om het vijfde deel van zijn *1830*-project te laten verschijnen.

Steenbrugge-kenner Romain Vanlandschoot grijpt het overlijden van Arnoldus Smits aan om de (niet egaal verlopen) studie- en levensweg van de Vlaamsgezinde en geëngageerde monnik te beschrijven (*Dom Arnoldus Smits. 1914-2005. Historicus van de*

“Scheuring der Nederlanden” en *biograaf van Modestus Van Assche*). Maar tegelijk grijpt hij de gelegenheid aan om de abdij te beschrijven zoals zij tijdens het leven van Modestus Van Assche evolueerde tot een plaats waar de strekkingen en de golfslagen van het Vlaams-nationalisme tegen elkaar aanbotsten.

De eertijds door wetenschappers en Vlaamse ‘activisten’ zo gefrequenteerde abdij van Steenbrugge beleeft vandaag overigens haar stille nadagen.

In een geheel andere geestelijke en materiële context verloopt het verhaal dat Harry Van Veltoven schetst in *De versnippering van het rode vaderland*, een omstandig recensie-artikel van het in 2005 verschenen boek van Maarten Van Ginderachter *Het rode vaderland. De vergeten geschiedenis van de communautaire spanningen in het Belgische socialisme voor WO I*.

Van Velthovens titel legt de nadruk op het versnipperde beeld dat het Belgische socialisme bood op het ogenblik dat die beweging haar primordiaal internationaal-revolutionair en ‘vaderlandsloos’ kader had doorbroken en zich volkomen had geïntegreerd in het Belgische institutionele kader. Van dat ogenblik af kon verwacht worden dat men een gemeenschappelijk geloof zou belijden in het ‘Belgische vaderland’. Maar het verliep blijkbaar anders: de Brusselse, de Waalse en de Vlaamse socialisten richtten zich op verschillende etnische identificaties. De visie op de doelstellingen en de gevolgen van de Belgische Revolutie van 1830 gold daarbij als een van de belangrijkste ‘contrast-thema’s’. In Waalse ogen was de proletarische revolutie gerecupereerd door de burgerij. In Brusselse ogen diende de Belgische eenheid als richtsnoer voor de natie. In Gentse, orangistisch gekleurde ogen was 1830 een spijtige vergissing, die door de katholieken werd misbruikt.

Afgezien van die identificatieproblematiek, bleken Antwerpen en Gent, de twee grote Vlaamse bolwerken van het socialisme, daarenboven een ongelijke chronologie te hebben ontwikkeld in hun visie op de Vlaamse kwestie als emancipatorisch gegeven.

In zijn geannoteerde en omstandig gecontextualiseerde bronnenpublicatie treedt Luc Vandeweyer in de kern van een tijdperk uit onze geschiedenis dat slechts heel moeizaam zijn verwerking kent, nl. de periode van de repressie na de collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog.

In juni 1948, toen reeds 200 collaboratieverdachten waren terechtgesteld in België, nam de betrekkelijk jonge Leuvense professor taalkunde Hendrik Draye (° 1911) het initiatief om een *Manifest tegen de uitvoering van de doodstraf* te lanceren vanuit zijn eigen, academische milieu. Het document toont aan dat daarbij geen politieke doch louter humanitaire motieven golden. Daarenboven had Draye zich blijkbaar van een minimale steun verzekerd vanwege enkele collega’s en enkele invloedrijke persoonlijkheden buiten de universiteit. De professor had boven-

Hendrik Draye, 1991-1983, s.d.
[FOTO FAMILIE DRAYE]

dien – ten onrechte zo bleek nadien – gesuggereerd dat rector Mgr. Van Waeyenbergh zijn goedkeuring had verleend aan het initiatief.

Toch reageerden de meeste van zijn collega's aarzelend en vooral afwijzend. Uiteindelijk strandde het initiatief op een nadrukkelijke ontrading vanwege de rector. Bovendien moest Draye al diegenen die hij reeds had benaderd mededelen dat de rector wenste dat *“aan het verzoek [tot ondertekening van het manifest] geen gevolg zou gegeven worden”*.

Van Waeyenbergh wilde beslist zijn universiteit en mogelijk eveneens de jonge professor Draye beschermen. Daarenboven bleek dat de – op dat ogenblik weinig stabiele – regering het bestraffingsbeleid zou bijsturen, zodat een polarisatie rondom het thema niet opportuun was. De wraakgevoelens in de maatschappij waren toen overigens nog nauwelijks weggeëbd.

Toch besluit Vandeweyer dat *“hier een kans tot een belangrijk maatschappelijk debat [werd] gemist”*.

Elk debat over en elke diepgaande reflectie op onze samenleving en haar actoren betekent een kwalitatieve stap in de juiste richting. Dat blijkt noodzakelijk, want onze wereld zit vol danteske capriolen.

Daarom moet die wereld voortdurend opnieuw verbouwd worden. ■ [FJV]

ABONNEREN OP WT

U kunt zich abonneren op *Wt* door overschrijving van het abonnementsgeld op rekeningnummer KBC 733-0215290-77.

ABONNEMENTSGELD:

- binnenland: 20 euro | steunabbonement: 22 euro
- buitenland: 25 euro

AANWINSTENLIJST
JANUARI - MEI 2006

AR Archief
AV Audiovisueel archief
BO Bibliotheekwerken
DA Documentatie

PE Periodieken
NE Necrologia
AP Ambtelijke publicaties

[deze aanduidingen zijn indicatief; zij kunnen worden aangepast naargelang van de verwerking van de overdracht]

2006/001	Frans-Jos Verdoodt, Massemen	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2006/002	Herman Pas, Antwerpen	BO
2006/003	Gilbert Mortier, Zwijnaarde	BO / PE
2006/004	Familie Jan Vidts, Sint-Niklaas	NE
2006/005	Naamloos	AV / BO / NE
2006/006	Emmanuel Waegemans, Antwerpen .	AR
2006/007	Wetenschappelijke tijdingen (Wt), Massemen	AR / BO
2006/008	Lieven Dehandschutter, Sint-Niklaas	PE
2006/009	Maria Hendrika Moortgat, Gent	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2006/010	Naamloos	BO
2006/011	Cultuur, Tijdschrift voor etnologie, Brussel	PE
2006/012	Léon Huys, Tielt	AR
2006/013	Aloude Rederijkerskamer “De Goudbloem”, Deurne	AR / PE

2006/014	Leopold Schaumont, Mariakerke	BO
2006/015	Familie Karel Salen, Aalter	NE
2006/016	Paul Vandekerckhove, Kortrijk	NE
2006/017	Walter Vanbeylen, Brugge	AR / BO / DA / PE
2006/018	Bart Staes, Brussel	DA
2006/019	Reinoud D’Haese, Lokeren	AR / AV / BO / DA / PE
2006/020	Jac.G. Constant, Gelderop (NL)	PE
2006/021	John Heuzel, Brugge	BO / DA / PE
2006/022	Naamloos	AV
2006/023	Familie Annie De Beuckelaere, Brecht	NE
2006/024	Lieve Claessens, Beveren-Waas	NE
2006/025	Naamloos	AV
2006/026	Erik Aelbers, Antwerpen	AR / AV / BO / PE / NE
2006/027	Miet Coppieters-Van Boven, Sint-Martens-Latem	AR / AV
2006/028	Edzard Domela Nieuwenhuis Nyegaard, Zwolle (NL)	AV
2006/029	Familie Helena Vindevogel, Sint-Amandsberg (Gent)	NE
2006/030	Marleen Steylaerts, Kontich	NE
2006/031	Wim De Cock, Belsele	PE
2006/032	Nadine Demedts-Lapiere, Waarschoot	NE
2006/033	Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel, Brussel	PE
2006/034	Peter Elslander, Sint-Niklaas	AR
2006/035	Yvonne Lathouwers, Bilzen	AV
2006/036	Pierre Vander Haeghen, Deurle	PE
2006/037	Ortaire Uyttersprot, Gent	AR / AV / BO / DA / PE
2006/038	Liberaal Archief, Gent	AR
2006/039	Werner Coudyzer, Langemark	PE
2006/040	Hugo Rau, Oudenaarde	AR
2006/041	Ludo Simons, Antwerpen	BO / NE
2006/042	Joris De Kegel, Kerksken (Haaltert)	AR / DA
2006/043	Yvette De Wilde, Gent	AR / BO / DA / PE
2006/044	Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel, Brussel	PE
2006/045	Wim Van der Elst, Brussel	AR / BO / PE
2006/046	Jan Meeus, Turnhout	AR / AV / BO / PE
2006/047	Uitgeverij Egmont, Brussel	BO
2006/048	AMVC-Letterenhuis, Antwerpen	BO
2006/049	Renata Heylaerts, Sint-Job-in-’t-Goor	NE
2006/050	Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA), Brussel	AR
2006/051	Bedevaart naar de Graven van de IJzer, Diksmuide	BO
2006/052	Familie Gilbert De Smet, Gent	AR / AV / BO / PE
2006/053	Luc Vandeweyer, Herent	BO
2006/054	Godelieve Mulier, Kortrijk	AR / AV / NE
2006/055	Frank Seberechts, Putte	AR / BO / DA / PE
2006/056	Walter Baeten, Gent	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2006/057	Stedelijk Archief, Lokeren	AV / BO
2006/058	Jacqueline en Godelieve D’Hooghe, Edegem	BO
2006/059	Albertina Saenen, Edegem	AV / BO / DA / PE / NE
2006/060	Hans Van Rossem, Turnhout	NE
2006/061	Sociaal-Flamingantische Landdag (SFL), Leuven	BO
2006/062	Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel, Brussel	BO
2006/063	Herman Van Hove, Hoboken	AR / BO / PE
2006/064	Carlos Van Louwe, Koksijde	AV
2006/065	Familie Godelieve Van Assche, Balen	NE
2006/066	Familie Serafine Symons, Kapelle-op-den-Bos	NE
2006/067	Wilfried Rosiers, Neeroeteren-Maaseik	AV / BO / DA / PE
2006/068	Andrea Denuwelaere, Brugge	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2006/069	Snuffelhoek (De), Zonnebeke	BO
2006/070	Walter Deconinck, Kortrijk	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2006/071	Romain Vanlandschoot, Tielt	AR / BO
2006/072	Hugo Schiltz, Antwerpen	AR / NE
2006/073	Hugo Schiltz, Antwerpen	AR
2006/074	Luc De Meyer, Antwerpen	PE
2006/075	Stedelijk Archief, Lokeren	BO
2006/076	Aloïs H. Goyvaerts, Beveren-Waas	AV

2006/077	Jozef De Cock, Sint-Niklaas	AR / AV / BO / DA / PE / NE
2006/078	Familie Gaston Avonts, Antwerpen ..	NE
2006/079	Guido Stevens, Belsele	AR / AV / DA / PE / NE
2006/080	Wim Decommer, Grembergen	AR / BO
2006/081	Davidsfonds, afd. Mortsel, Mortsel ..	BO
2006/082	Jaak Ketele, Deurne	AR
2006/083	Erik Matthys, Ronsele-Zomergem	BO
2006/084	Herman Maes, Deinze	BO
2006/085	Brigitte Vandeven-Waeytens, Ganshoren	NE
2006/086	't Scheldt, Antwerpen	PE
2006/087	Richard Celis, Antwerpen	BO
2006/088	Erik Peeters, Berchem	AV / BO / DA / PE
2006/089	Stijn Peeters, Antwerpen	BO
2006/090	Ilse Claus, Reet	BO
2006/091	Kadoc-K.U.Leuven, Leuven	BO
2006/092	Stadsbibliotheek, Antwerpen	BO / PE
2006/093	Mia Bogaert, Gent	BO
2006/094	Partit Occitan, Romasièras (FR)	BO / DA / PE
2006/095	Luc Kinnie, Deurne	AR / BO / DA / PE
2006/096	Guido Moons, Zaffelare	AV
2006/097	Katholieke Universiteit Brussel (KUB), Bibliotheek, Brussel	AV
2006/098	Begga Andries, Berchem	AR / BO / DA
2006/099	Archief en Museum van het Vlaams Leven te Brussel, Brussel	BO
2006/100	Naamloos	AV
2006/101	Familie Armanda Thiel, Schoten	NE
2006/102	Lutgart De Beul, Dendermonde	DA / NE
2006/103	Lode Wils, Heverlee	AR / BO
2006/104	Familie Jo Daniëls, Schilde	NE
2006/105	Annie Wilmots-Paredis, Sint-Truiden	NE
2006/106	Familie Valeer Vandenbroucke, Rumbeke	NE
2006/107	Koerdisch Instituut Brussel, Brussel	AR / BO / DA / PE
2006/108	Herman Pas, Antwerpen	BO
2006/109	Albert Himler, Antwerpen	BO
2006/110	Staf Bierlin, Gent	AV / DA / NE
2006/111	Stedelijke Musea Ieper, Ieper	BO
2006/112	Vlaanderen Vlagt, Beerse	AR / AV
2006/113	Paul Janssen, Borsbeek	AR / BO / PE
2006/114	André De Beul, Wilrijk	AV / DA / PE
2006/115	Bart Laeremans, Grimbergen	DA
2006/116	Urbaan De Becker, Aalsemberg	AV / PE
2006/117	Pol Feytens, Merchtem	AR / BO
2006/118	Karel H. Bouving, Deurne	PE
2006/119	Frans Van der Auwera, Ekeren	DA
2006/120	Stichting Zannekin, Ieper	BO
2006/121	Karel Denys, Arlington (US)	AR
2006/122	Jan Lehembre, Antwerpen	BO
2006/123	Naamloos	AV
2006/124	Rik Dhont, Zandhoven	AR
2006/125	Bart Claessens, Kapellen	BO
2006/126	Stijn Vissers, Deurne	BO
2006/127	Mathieu Vanhaelewyn, Gent	BO
2006/128	Vlaams Belang Jongeren, Brussel	AV / BO / DA / PE
2006/129	Michaël De Meyer, Reet	BO
2006/130	Greet Thibaut, Kapellen	BO
2006/131	Annie Peeters-Hoflijk, Zichem (Scherpenheuvel)	NE
2006/132	Familie Adrienne Tryhou, Brugge	NE
2006/133	Alberte Derks-Merckx, Bornem	NE
2006/134	Gabriëlle Perdaen-D'Hooghe, Nieuwkerken-Waas	NE
2006/135	Jozef Bussels, Hechtel-Eksel	BO / PE
2006/136	Kadoc-K.U.Leuven, Leuven	BO
2006/137	Koenraad ; Koen Dillen, Deurne	BO
2006/138	Amsab-ISG, Gent	BO
2006/139	AMVC-Letterenhuis, Antwerpen	BO
2006/140	Staf Bierlin, Gent	BO
2006/141	Liberaal Archief, Gent	BO
2006/142	Petra Gunst, Gent	BO
2006/143	Romain Vanlandschoot, Tielt	AR
2006/144	Luc De Bast, Geel	AV / BO / DA / PE
2006/145	Luc Boeva, Leuven	DA / PE
2006/146	Europese Vrije Alliantie (EVA), Brussel	AR / BO

Dit is het zestiende nummer van de **ADV-N-Mededelingen**. Deze publicatie wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al haar aspecten: het algemeen beheer, de aanwinsten in de collecties, de dienstverlening, de projecten en publicaties, de huisvesting enz. De **ADV-N-Mededelingen** zijn gratis en worden u op verzoek toegestuurd.

Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme (ADV-N) vzw

Lange Leemstraat 26 – BE-2018 Antwerpen 1
 [T] +32 [0]3-225 18 37 [F] +32 [0]3-226 64 05
 [E] info@advn.be [W] www.advn.be
 postrekening: 000-1587760-64
 bankrekening: 419-8059591-83
 bouw- en renovatiefonds: 419-8059599-91

BEREIKBAARHEID

met de wagen:

via E17 of E19

openbaar vervoer

trein:

Berchem Station
 + tram 8

bus: lijnen 1 en 23
 tram: lijnen 7, 8, 12
 en 24

Het ADVN sluit in 2006 op hiernavolgende dagen:
 op 10, 11 en 21 juli, op 14 en 15 augustus,
 op 1 november en van 25 tot 29 december

OPENINGSUREN LEESZAAL

maandag tot donderdag: van 9u tot 16u
 zaterdag: na afspraak is er mogelijkheid tot raadpleging;
 in 2006 kan dit nog op: 29 juli, 26 augustus, 30 september,
 28 oktober, 25 november en 16 december

WERKTEN MEE AAN DIT NUMMER: Koen De Scheemaeker,
 Petra Gunst, Sophie Gyselinck, Ann Van Gastel,
 Mathieu Vanhaelewyn, Serge Van Tilburg, Frans-Jos
 Verdoodt, Rita Verelst, Antoon Vrints
 COÖRDINATIE: Marleen Abelshausen
 ADMINISTRATIE: Marleen Deridder
 VORMGEVING: LetterWerk, Antwerpen [T] 03-827 43 50

Giften aan het ADVN worden graag aanvaard op een van de
 hiervoor genoemde rekeningnummers.
 Voor giften vanaf 30 euro ontvangt u een fiscaal attest.